

STORTINGET

Innst. 395 S

(2017–2018)

Innstilling til Stortinget
fra utenriks- og forsvarskomiteen

Dokument 8:202 S (2017–2018)

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentant Bjørnar Moxnes om å stanse eksport av norsk forsvarsmateriell til Tyrkia, oppfordre Tyrkias regjering til å trekke sine militære styrker ut av Syria og øke humanitær bistand til flyktninger fra Afrin-området

Til Stortinget

Bakgrunn

Følgende forslag fremmes i dokumentet:

- «1. Stortinget ber regjeringen om å arbeide for at Tyrkia og allierte islamistiske opprørsgrupper trekker sine militære styrker ut av Syria.
2. Stortinget ber regjeringen om å avslutte eksport av våpen og forsvarsmateriell til Tyrkia.
3. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å bevilge nye midler til humanitær bistand for å hjelpe flyktninger fra Afrin i deres nærområder.»

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Zaineb Al-Samarai, lederen Anniken Huitfeldt, Martin Kolberg, Leif Audun Sande og Jonas Gahr Støre, fra Høyre, Hårek Elvenes, Trond Helleland, Ingjerd Schou og Michael Tetzschner, fra Fremskrittspartiet, Per-Willy Amundsen, Hans Andreas Limi og Christian Tybring-

Gjedde, fra Senterpartiet, Liv Signe Navarsete, fra Sosialistisk Venstreparti, Audun Lysbakken, fra Venstre, Solveig Schytz, og fra Kristelig Folkeparti, Knut Arild Hareide, viser til forslaget fra stortingsrepresentant Bjørnar Moxnes om å oppfordre Tyrkias regjering til å trekke sine militære styrker ut av Syria, stanse eksport av norsk forsvarsmateriell til Tyrkia og øke den humanitære bistand til flyktninger fra Afrin-området.

Komiteen er bekymret over situasjonen i Syria, der de mange aktørene og interessene som er involvert, kompliserer en fredelig løsning på krigen som nå har pågått i åtte år, og som forårsaker store menneskelige lidelser.

Komiteen kjenner til at den 20. januar oversendte tyrkiske myndigheter et brev til FNs generalsekretær og Sikkerhetsrådet, hvor de meddelte at Tyrkia hadde igangsatt en militær operasjon i Syria samme dag. Den 24. februar vedtok FNs sikkerhetsråd en enstemmig resolusjon S/RES/2401 (2018) som ba alle parter stanse voldshandlinger og innføre en 30-dagers humanitær pause, men at militære operasjoner utført mot terrorgrupper på FNs sanksjonsliste er unntatt resolusjonens bestemmelser.

Komiteen er videre kjent med at den tyrkiske militæroperasjonen fortsatte frem til den 18. mars, da tyrkiske myndigheter annonserte at deres styrker hadde inntatt Afrin by.

Komiteen merker seg at Tyrkias uttalte mål med militæroperasjonen som begynte i januar i år, var å sikre landets grense og nøytralisere terrorister i Afrin fra den syrisk-kurdiske YPG-militsen og fra ISIL. Tyrkia anser YPG som en terrorgruppe nært forbundet med det tyr-

kiske PKK. Sistnevnte er listet som en terrororganisasjon av både USA og EU.

Videre merker komiteen seg at Tyrkia hjemler operasjonen i FN-paktens artikkel 51 om rett til selvforsvar, og i FNs sikkerhetsråds resolusjoner om krig mot terrorisme. Landet fremholder for øvrig at hensikten ikke er å okkupere Afrin permanent. Tyrkia har fremdeles en militær tilstedeværelse i området.

Komiteen merker seg at utenriksministeren, i sitt brev til komiteen av 16. mai 2018, understreker at Norges synspunkter knyttet til landets rolle i Syria gjøres klart overfor tyrkiske myndigheter, og at tidshorisonten for den militære tilstedeværelsen etterspørres. Komiteen deler utenriksministerens bekymring for de humanitære konsekvensene av konflikten i Afrin.

Komiteen mener det syriske regimet bærer hovedansvaret for situasjonen i Syria, men understreker at Tyrkia også har et ansvar for å bidra til en politisk løsning. Det samme gjelder andre aktører som er tungt involvert i konflikten. Komiteen understreker at militære operasjoner må være tydelig forankret i folkeretten og følge krigens regler.

Komiteen viser til at Tyrkia er et alliert NATO-land, og at det derfor i utgangspunktet er åpnet for eksport av våpen, ammunisjon og annet militært materiell til Tyrkia.

Komiteen merker seg samtidig at alle eksportlisenser for salg av forsvarsmateriell blir vurdert på individuell basis, i tråd med Stortingets vedtak fra 1959 og presisering fra 1997, og i henhold til Utenriksdepartementets retningslinjer for behandling av søknader om eksport av forsvarsmateriell. Det innebærer blant annet at materiellet som eksporteres, skal være for legitime forsvarsmål.

Komiteen merker seg videre at utenriksministeren i sitt brev av 16. mai 2018 skriver at dersom det fastslås fra autoritativt hold at et land bryter humanitærretten, gir regelverket hjemmel til å avslå eller holde tilbake eksport av forsvarsmateriell.

Komiteen viser videre til en samlet komitémerknad i Innst. 104 S (2017–2018):

«Komiteen understreker at hvis Norge skal ha en levedyktig forsvars- og sikkerhetsindustri, krever dette at bedriftene har tydelige og forutsigbare vilkår og rammer for eksport. Komiteen mener at Utenriksdepartementet har den beste ekspertise tilgjengelig for å kunne vurdere situasjonen i de enkelte land der Norge eksporterer forsvarsmateriell, forankret i Stortingets vedtak og departementets retningslinjer.»

Komiteen viser til at 13 millioner mennesker har behov for humanitær hjelp i Syria. 5,5 millioner syrere har flyktet fra landet, og det er totalt 6,1 millioner internt fordrevne. Tyrkia har tatt imot over 3 millioner av flyktningene.

Komiteen støtter at Norge er verdens femte største giver av humanitær bistand til de som er rammet av konflikten i Syria, og at 2,25 mrd. kroner er øremerket dette formålet i 2018.

Komiteen merker seg at regjeringen er varsom med å øremerke midler geografisk innad i Syria, og dette begrunnes med at hjelpen skal søke å gå til de nødlidende som til enhver tid har størst behov, noe som kan endre seg raskt. Komiteen er enig i denne vurderingen.

Komiteen er bekymret over utviklingen internt i Tyrkia, der demokratiske prinsipper og institusjoner i økende grad er under press.

Komiteen viser til at regjeringen jevnlig tar opp bekymringsfulle hendelser med tyrkiske myndigheter, og mener det er svært viktig at Tyrkia som alliert NATO-land forblir et stabilt og demokratisk land.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at det er omstridt hvorvidt Tyrkias innblanding i Syria er i tråd med folkeretten, og at blant andre Frankrikes utenriksminister har uttalt at de anser Tyrkias innblanding i Syria for brudd på folkeretten.

Dette medlem viser videre til den svært spente politiske situasjonen i Tyrkia, spesielt siden kuppforsøket i 2016. Dette medlem viser videre til unntakstilstanden som ble innført i 2016, og som stadig har blitt forlenget og nå snart har vart i to år. Under unntakslovene er sensuren blitt strengere, og forsamlings- og ytringsfrihet er stadig under større press. Dette medlem er bekymret for at en stadig mer autoritær styreform og en maktkonsolidering blir tvunget fram under dekke av sikkerhetshensyn. Dette er en utvikling en også har sett andre steder. Dette medlem mener at selv om en kan anerkjenne Tyrkias behov for sikkerhet, bør ikke det stå i veien for å være kritisk til en utvikling som tar landet i en stadig mer autoritær retning.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen stanse all eksport av våpen og forsvarsmateriell til Tyrkia inntil unntakslovene oppheves og Tyrkia avslutter sin militæroperasjon i Syria.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen stanse all eksport av våpen og forsvarsmateriell til Tyrkia inntil unntakslovene oppheves og Tyrkia avslutter sin militæroperasjon i Syria.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Senterpartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og råder Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:202 S (2017-2018) – Representantforslag fra Stortingsrepresentanten Bjørnar Moxnes om å stanse eksport av norsk forsvarsmateriell til Tyrkia, oppfordre Tyrkias regjering til å trekke sine militære styrker ut av Syria og øke den humanitære bistanden til flyktninger fra Afrin-området – vedtas ikke.

Oslo, i utenriks- og forsvarskomiteen, den 6. juni 2018

Anniken Huitfeldt

leder

Christian Tybring-Gjedde

ordfører

VEDLEGG**Brev fra Utenriksdepartementet v/statsråd Ine Eriksen Søreide til utenriks- og forsvarskomiteen, datert 16. mai 2018****Uttalelse til Dokument 8: 202 S (2017-2018) Representantforslag fra stortingsrepresentant Bjørnar Moxnes om å stanse eksport av norsk forsvarsmateriell til Tyrkia, oppfordre Tyrkias regjering til å trekke sine militære styrker ut av Syria og øke humanitær bistand til flyktninger fra Afrin-området**

Jeg viser til Utenriks- og forsvarskomiteens brev av 2. mai 2018 med anmodning om Utenriksdepartementets uttalelse til representantforslaget nevnt over.

Syria-konflikten er i sitt åttende år. De mange aktørene og deres ulike interesser kompliserer arbeidet med å finne en løsning på konflikten. Konflikten har skapt enorme lidelser og ødeleggelser, og store utfordringer i nabolandene. 13 millioner mennesker har behov for humanitær hjelp i Syria. 5,5 millioner syrere har flyktet landet, og det er totalt 6,1 millioner internt fordrevne. Tyrkia har tatt imot over 3 millioner av flyktningene.

Den 20. januar oversendte tyrkiske myndigheter et brev til FNs generalsekretær og Sikkerhetsrådet hvor de meddelte at Tyrkia hadde igangsatt en militær operasjon i Syria samme dag. Operasjonens formål var ifølge tyrkiske myndigheter å sikre Tyrkias grense og nøytralisere terrorister i Afrin. Tyrkia viste til at «Operasjon Olivengren» blant annet var rettet mot den syrisk-kurdiske YPG-militsen. Tyrkia anser YPG som en terrorgruppe som er nært forbundet med det kurdiske arbeiderpartiet PKK i Tyrkia og som dermed truer Tyrkias sikkerhet i sør. PKK og YPG står ikke på FNs terrorliste. PKK er imidlertid listet som terrororganisasjon bl.a. av USA og EU. Den 18. mars annonserte tyrkiske myndigheter at deres styrker hadde inntatt Afrin by.

Den 24. februar vedtok FNs sikkerhetsråd en enstemmig resolusjon S/RES/2401 (2018) som ba alle parter stanse voldshandlinger og innføre en 30-dagers humanitær pause. Resolusjonen stadfester at militære operasjoner utført mot terrorgrupper på FNs sanksjonsliste er unntatt resolusjonens bestemmelser. Til tross for resolusjonen fortsatte volden spesielt i Øst-Ghouta, men også i Afrin, deler av Idlib og utkanten av Damaskus, noe som førte til sivile tap, skadde og fordrevne.

Den tyrkiske militære offensiven i Nord-Syria forsinket kampen mot de gjenværende ISIL-lommene i Øst-Syria. Dette skjedde fordi de kurdiske gruppene som samarbeider med anti-ISIL-koalisjonen forsvarte seg mot tyrkiske styrker i stedet for å bekjempe ISIL. I min redegjørelse i Stortinget 2. mai om kampen mot ISIL understreket jeg at det er viktig at presset mot ISIL i disse lommene i Øst-Syria fortsetter.

Det syriske regimet fortsetter å bære hovedansvaret for den alvorlige humanitære situasjonen i Syria. Deres manglende engasjement i den FN-ledede prosessen for å finne politiske løsninger på konflikten gjør det vanskelig å sikre langsiktig stabilitet i Syria og i regionen.

Fra norsk side har vi oppfordret alle parter til tilbakeholdenhet, og til å avstå fra handlinger som kan vanskeliggjøre politiske løsninger i Syria og kampen mot ISIL. Vi har også gjort det klart at man ikke må gå lenger enn det som er nødvendig og proporsjonalt. Tyrkia har her et stort ansvar. Tyrkiske myndigheter har forsikret om at Tyrkia ikke har til hensikt å okkupere Afrin militært på permanent basis. Så langt har ikke tyrkiske myndigheter kommet med noen konkret tidsplan for når de militære styrkene vil bli trukket ut av Syria. Regjeringen følger spørsmålet knyttet til Tyrkias rolle nøye. Jeg tok dette opp i et møte med min tyrkiske kollega 27. april. Vi vil overfor tyrkiske myndigheter fortsette å fremme våre synspunkter knyttet til deres rolle i Syria, herunder spørsmålet om tidshorizonten for den militære tilstedeværelsen.

Når det gjelder representantforslagets punkt om å stanse eksporten av norsk forsvarsmateriell til Tyrkia, viser jeg til at Tyrkia er et alliert NATO-land og at det i utgangspunktet er åpnet for eksport av våpen, ammunisjon og annet militært materiell til Tyrkia. Søknader om eksport blir grundig og individuelt vurdert i tråd med retningslinjer for Utenriksdepartementets behandling av søknader om eksport av forsvarsmateriell. I denne forbindelse legger vi vekt på at eksporten skal være for legitime forsvarsformål i det aktuelle mottakerlandet.

Regjeringen vil videreføre en streng linje når det gjelder praktiseringen av retningslinjene. Dersom det skulle fastslås fra autoritativt hold at et land bryter humanitærretten, gir regelverket hjemmel til å avslå eller holde tilbake eksport av forsvarsmateriell.

Jeg deler representantens bekymring for de humanitære konsekvensene av konflikten i Afrin. Ifølge FNs generalsekretærs siste rapport om den humanitære situasjonen i Syria (S/2018/369), datert 19. april, har de militære sammenstøtene i Afrin-distriktet resultert i over 137.000 internt fordrevne siden januar. De humanitære behovene er store, både for de menneskene som har blitt værende og de som har flyktet.

OCHAs siste rapport om Afrin er datert 5. april og viser til at FN-organisasjonene og deres partnere har trappet opp den humanitære responsen til områdene med internt fordrevne. Flere aktører bidrar med humanitær hjelp, inkl. FN-organisasjonene, deres partnere og syrisk

Røde Halvmåne. FN viser også til rapporter som indikerer at tyrkisk Røde Halvmåne og andre tyrkiske, syriske og internasjonale NGOer bidrar med humanitær assistanse. FN har påpekt at de fortsatt mangler 73 millioner USD til å respondere på behovene i Afrin-området. Den humanitære appellen for hele Syria i 2018 mangler 2,7 milliarder USD.

Norge gir omfattende humanitær støtte til de som er rammet av konflikten i Syria. Vi er femte største giverland, og vi har forpliktet oss til å gi 10 milliarder kroner i perioden 2016-19. I 2018 vil vi gi minst 2,25 milliarder kroner. Hoveddelen av støtten er humanitær og kanaliseres gjennom FN, Røde Kors-bevegelsen og frivillige organisasjoner. Tiltakene vi støtter i Syria er organisert fra Damaskus eller som grensekryssende nødhjelp, bla. fra Gaziantep i Tyrkia. FN har koordinert flere nødhjelpsleveranser fra Gaziantep inn i Afrin og områdene rundt. Behovene er store, og dette arbeidet er høyt prioritert. Nødhjelpen går både til de som er igjen i Afrin og de som har blitt fordrevet til områder i nærheten. De som har blitt fordrevet videre inn i Syria, mottar også humanitær bistand gjennom våre partnere.

Vi er forsiktige med å øremerke midler geografisk innad i Syria. Den humanitære bistanden gis uavhengig av hvem som kontrollerer området og i tråd med de humanitære prinsippene humanitet, upartiskhet, uavhengighet og nøytralitet. Det innebærer at våre partnere skal søke å nå de nødlidende som til enhver tid har størst behov. Geografisk endrer dette seg raskt i lys av et skiftende konfliktbilde. Vi følger situasjonen tett i dialog med våre humanitære partnere som nå har tilgang og når frem med nødhjelp til de som er rammet av konflikten i Afrin.

